

bil le samih janičarov, najboljših vojakov, v devetnajstih večih in manjših napadih. Izguba kristijanov ni bila tolika; posadka izgubila je čez 1500 mož in meščanje imeli so mrtvih čez 700.

V vojski na prostem si Turek časti ni mogel rešiti in nabrati lavorjevih vencev; véliki vezir, ki je od zadej bil ostal, poskusil je zasluge pridobiti si na drug način in veliko ceneje.

Nekoliko zvitih in prekanjenih svojih ljudi je bil skupaj sklical, dal jim denarja, obljubil jim še večer plačilo, ako izvršijo mu naklep. Te nezvestice bili so za vse pripravljani; pridružili so se drugemu kristijanom, ki so bili v mesto poslani, in ako jih kdo popraša, kdo so? naj porekó: tudi mi smo kristijanje, in da izpeljejo njegov zlobni namen, porabijo naj v to silni vihar, ki je takrat divjal ter naj mesto zapalijo.

Pa kaj se je zgodilo? V kletih vina napivši se so se izdali z neprevidnim govorjenjem nehoté in ti vsi bili so razčveterjeni, razkosani na štiri dele. Prav se jim je zgodilo! Dunaj je bil še enkrat s Turško krvjo pomočen in žalostnega prizora bilo je konec.

Razsrdeni véliki vezir je zdaj za sultanom tako naglo jo mahal, da je bil deveti dan že v Budapešti, kamor je bil pred njim sultan prišel.

Smrtno ranjeni Salm je bil po svoji navadi tudi še zdaj Turkom eno zasolil. Med tem, ko so Kacijanar, Veichselberg in hrabri Servijer, Pavel Bakič Turka doli čez Laksenburg (na južni strani od Dunaja) podili, veliko pobili ga in mnogo vjetih kristijanov rešili, šel je Salm s konjiki in lahko oboroženimi vojaki čez Donavo pri Lobau-i in stopil na Marsko polje. On prav za prav ni šel, ampak nesti se je dal v naslanjači (za to pripravljenem stolu) zanašaje se na njihovo moč in zdatno podporo vrlega Volf Ederja, poveljnika v Požunu; hitel je proti Ostrogonu in ko bi bilo mogoče še pred sovražnikom priti v Budapešt. Ker je bila bolečina na nogi huda, neprenesljiva in nevarnost velika, hiteli so ž njim, da so še živega prinesli v njegovo grajščino Marhek.

Tukaj v Marheku, kjer se je bila zmaga Rudolfa nad Otokarjem odločila in katerega farna cerkev je na mestu, kjer je bil Rudolf po velikánu Herbotu v smrtno nevarnost prišel, našel je mnogozaslužni in velikoskušeni Salm miren kraj počitka. „Salmov dvor“ je še dandanes dober spominek svojemu vrlemu gospodarju in hrabremu junaku. Živel je še pol leta, ker je bil trdne in močne postave in boril se z bolečino in slabostjo. 4. maja leta 1530. je svoje življenje slavno končal — končal zadnjo vojsko s smrtjo; saj je pa tudi celo njegovo življenje bila neprestana vojska.

Truplo njegovo so prepeljali bili na Dunaj; cesarja Karol V. in Ferdinand I. postavila sta mu v križanski kapelici sv. Doroteje krasen spominek s podobo njegovo, njegovih knezov in v vojski padlih vojakov in s podobo njegovih slavnih dejanj.

Ko je leta 1783. cerkev sv. Doroteje prejenjala ter bila združena s Klosterneuburgom, prenesel se je ta krasen in veličasten spominek na Salmova posestva na Moravsko; najprej v Opalovico, potem v Rajc, katerega je bila po posebni sreči edina hči hiše Rogendorfske kot dedšino Salmu pridobila l. 1743.

Ni ravno lepo, da se je s tem spominkom tako ravnalo. Res čudno, da v tedajnem času olike in omike nihče na to mislil ni, kam bi se bil imel postaviti! Tam je bil kraj za nj, kjer se je za srečno zmago nad zakletim sovražnikom krščanstva najprej Bogu čast in hvala dajala — v stolnici sv. Štefana.

Salm in junaki njegovi niso rešili le Dunaja, oteli so celo Avstrijo!

(Dal. prih.)

Národno blagó.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. V.

Ako je i bogat, ma ni Bogu brat. (Bogatini naj se ne uzvišuje.)

Za smehom pride plač.

Bog ima vsake masti i za vsakega. (More pomagati i razmagati.)

Ta ima grablje, a ne vile (jemlje, pa ne daje).

Joh ti kući, kade su podbodice (kjer ptuji podbadajo).

Poštenje svét uživa.

Pusti otroka, neka plače, će bolje kantat (bolje pel).

Ki s kim spi, ta s tim drži.

Kratka loza duga trgatba.

Dobra leta su šla za dobrimi ljudi.

Ni pas onaj, ki gleda, nego onaj, ki ji (a ne ponudi).

Nedaj mi Bog od sitosti puknut, ni od glada umreti.

Ako je na tri kralje lepo vreme, volari treba, da spravljaju ogrizke (ostroške séna).

Plitak je još kmet (siromak).

Ni vsaka ura jednaka.

Nemišljenica će ga dopasti (zlo, ko nemisli).

Pravni običaj v Istri. Ako si sini v Istri po očetovi smrti razdelé njegovo kučo, najmlaji dobi vavjek staro ognjišče.

Naj Vam omenim, da sem našel nek glagolitsk napis, ki se mi zdi zanimiv zato, ker je glagolitsčina mešana z latinščino. Da je glagolitsko zgoraj, zdola pa latinščina, to se mnogokrat nahaja, — mešanice, kakor sem rekel, nisem še našel kot na tem napisu, ki je na cerkvi sv. Trojice v Cerovlju v Istri iz l. 1588.

Književstvo slovensko.

* *Mali šopek domoljubnih cvetlic* — se zove zbirka pesmic, ki jih je ravnokar v lični obliki na svitlo dal Radoslav Silvester, trgovski pomočnik v Vipavi. Čitateljem „Danice“ vže davno dobro znanega pesnika, dušo čitalničnega gibanja v Vipavi, neumorno delavnega rodoljuba pri vsakoršnih volitvah gnalo je srce pesmice svoje izročiti slovenskemu svetu s tem-le besedicami:

Iz venca, v zgodnji vitega pomladi

Odbral za narod šopek sem cvetlic;

Pošiljam med slovenski svet v nadi

Vedriti srca bratov in sestic;

Sprejmite ga, — sodite — prosim, milo,

Priprostega to pevca je darilo!

Vse pesmice od konca do kraja dihajo živo ljubezen do naroda in našim očetom sv. vere; krepka osveta v „Vili odpadniku“ je temu sijajna priča. Vrlo dobro šiba mladi pesnik tudi „veterojake“ v pesmici „Pete-lini“. V obče rečeno: „Mali šopek“ izpolnil bo skromni namen pesnikov: vedriti srca bratov in sestic. Dobiva se knjižica po 25 kr. v Ljubljani pri bukvarju Gerberju, v Novomestu pri Tandlerji.

Narodni trgovski pomočniki mile naše domovine ne bi lepše mogli častí skazati svojemu tovaršu-pesniku, nego s tem, da vsak izmed vas kupi si „šopek“ njegovih cvetlic v spomin.

* Lepoznanskega lista „Zvon“ 4. letošnji tečaj odlikuje se s slikami, ki jih risa cenjeni naš umetnik Jurij Šubic h krasni zgodovinski pesmi „Raja“. Do-

zdaj je „Zvon“ prinesel dva prizora, a res sta oba prizora, polna čuta in življenja, taka, da težka je rabsodba, komú — ali pesniku ali slikarju — gre predstva venec? Željno pričakujemo prihodnjih podob.

Mnogovrstne novice.

* *Huda lakota v Kini (na Kitajskem)* je posebno v deželi Čičin v južnem Chiliju. Ta dežela je navadno zelo rodovitna, vas je blizo vasi, in vasi so zelo obljudene. Zdaj pa so hiše že na pol prazne; sicer premožne družine, ki imajo dobra stanovanja in dobro obleko, nimajo zdaj že nič drugega jesti, kot perje in plevel, s čemur mešajo pičle pridelke svojega polja, da tako iz te zmesi napravijo moko, iz katere pekó neke štruklje. Bolj siromašni ljudje pa živijo le ob perji in plevelu. Že več hiš je brez streh, ker so les strešja prodali. Vsa živina je že prodana, obleka in hišna oprava pa zastavljena. V več hišah je že mnogo ljudi glada pomrlo in bati se je po pravici, da bode na tisuče ljudi v Chiliju konec vzelo.

* *Sila velikó slanikov (arenkov)* je že o Božiči privrelo k brežini Švedski. Po vseb krajih te brežine jih je toliko, da celó od daljnih Švedskih brežin, pa tudi iz Norvegije in Danskega so ribči hiteli na njihov lov. V malo dneh so napolnili tisuče sodcev ž njimi, tako da niso mogli posode več za nje dobiti in so jih veliko darovali ubogim ljudem. — Po takem smemo misliti, da bodo letos o postu slaniki prav po ceni.

* *Nevarnost nečimurnega cepljenja kóz otrokom* kazala je sodniška obravnava 11. dne u. m. pri okrožni sodnji v Frankobrodu na Odri. Dogodba je ta-le: 1. julija 1877. je neki zdravnik v Lebusu 26 dvanajstletnim šolskim deklicam vdrugič kozé cepil (revakciniral). 7 mesecev stari otrok, od katerega so se kože navedenim deklicam cepile, je bil na videz popolnoma zdrav. Al že čez 4 do 6 tednov so se pri 12 deklicah pokazala gotova znamenja sifilitičnega okuženja, namreč ugnjide v ustih, v vratu in še na drugih mestih. Zdravnik se je izgovarjal, da on nikakor ni kriv precepljenja francozov v onih 26 šolskih deklic, katerim je kože stavil, ker otrok, od katerega je materijo za cepiti vzel, je še danes zdrav kakor riba. Al natančne sodniške preiskave so pozneje odkrile, da je mati njegova hudo sifilitična bila. Ta dogodba, katera je po pravici veliko dala o sebi govoriti, zopet prav očitno kaže, da včasih sifilitični strup skrivno tiči, pa tako se od človeka v človeka precepiti more. — Cepljenje kóz je gotovo velika dobrotá človeštvu, ki ga varuje hudo nevarnih pravih kóz; al zelo previdno se morajo izbirati otroci, od katerih kože cepimo drugim, ne le da so sami popolnoma zdravi, ampak tudi njihovi stariši, posebno matere morajo biti.

Naši dopisi.

Papež Pij IX. umrl.

Dogodbo neizmerne zgodovinske važnosti je 7. dne t. m. telegraf iz Rima nesel po svetu, da so sv. oče Pij IX. umrli.

Zaporedna vrsta mnogostranskih britkosti, ki jih je vzlasti od leta 1870. doživel preblagi starček, vzročila je zadnja leta bolehnost, katero je zmagoval in zmagal le njegov izvanredni krepki duh, dokler ni po

pljučnem mrtvudu izdihnil preblage svoje duše 7. dne t. m. v 86. letu starosti.

Katoliška cerkev po vsej pravici joče na grobu sv. očeta Pija IX., ki je bil v vrsti papežev 256ti, pa zadnji papež-kralj, pred katerim se je malo tednov poprej na uni svet preselil Viktor Emanuel, prvi kralj Italijanski.

Zadnji papež-kralj in prvi kralj Italijanski: samo te besede kažejo veliko zgodovino velikega papeža Pija IX., ki je 32 let ves po volji Božji sedel na prestolu sv. Petra in čegar celo pomembo bode svetu še le prav odkrila prihodnost.

Rodbinsko ime papežu Piju IX. je bilo grof Ivan Maria Mastai Feretti, njegov rojstni dom v Senegaliji, kjer se je rodil 13. maja 1792. Stariši njegovi bili so malo premožni. Odgojen v samostanu piaristov v Volterri, je hotel 1815. l. stopiti v papeževo plemenito gardo, al zarad bolehnosti niso ga sprejeli; stopil je v bogoslovje v Rimu; 1819. l. je bil za mašnika posvečen, leta 1827 za Spoletskega, leta 1833. za škofa v Imoli, leta 1840. za kardinala imenovan, po smrti papeža Gregorija XVI. pa 16. junija 1846. leta za papeža izvoljen. Stopivši na papeški prestol izbral si je za svojo prislovico: „*crux de cruce*“ (križ od križa), in res je nosil križev toliko kakor pred njim noben papež.

Ko je nastopil duhovsko in svetovno vlado svojih dežel, podelil je amnestijo (pomiloščenje) vsem, ki so bili zarad političnih hudodelstev v zaporu, in je vpeljal velike reforme v cerkveni državi, prestrojil je občinsko postavo v Rimu in leta 1848. dal ustavo z dvema zbornicama. In „*evviva Pio IX.!*“ razlegalo se je po vseh okrajnah Rimskih dežel, — al ker modri vladar se ni hotel udati razuzdanemu liberalnemu pokretu, da bi bil jezuite iztiral iz Rima i. d. v., je po umoru Rossi-a moral blagi papež sam bežati v Gaeto, odkodar se je pod varstvom Francoskih vojakov zopet vrnil leta 1850. na prestol svoj v Rim. Ko so nadvladale ideje o zedinjeni Italiji, izgubil je vse dežele, ki so pripadale cerkveni državi in leta 1870. sam Rim. Ostale dogodbe so še vsacemu v spominu. Pij IX. je bil tako milega in ljubeznjivega značaja, da le en glas je, da on ni imel nobenega osobnega sovražnika. V političnem naspotji z vsemi Italijani so ga vendar vsi ljubili in visoko spoštovali.

Smrt papeža o sedanjem razburjenem času je mnogo večje politiške pomembe kakor vsacega drugega vladarja. Da s temi besedami ne rečemo preveč, bodo prihodnji časi kazali.

Iz Rusije 3. febr. — 7. — Tako nemirnega, lahko se reče, šumnega tedna, kakor je bil le-ta poslednji, nismo imeli v Rusiji iz začetka vojske notri do teh dni, celó takrat ne, ko so Turki in turkofili trosili po svetu telegrame o pobitji naših armad in o revoluciji v Rusiji. Takrat, kakor sem o svojem času poročal „*Novicam*“, je tirjal Ruski narod edinodušno, pa pri tem spokojno, da naj se odpravi v Bulgarijo in Armenijo več vojnih močí, sedečih domá brez dela, med tem, ko se naši junaki s petkrat, celó desetkrat bolj mnogobrojnim sovražnikom brez vspeha bijejo, da se cilj vojske popolnoma in kakor hitro mogoče doseže. Takrat je Turčija imela še trume požigalcev in razbojnikov, ki so se armade imenovali. Zdaj je vse drugače; njene trume so zajete v plen, pobite in razsejane na vse vetrove; pot k Dardanelskim prolivom in k Carigradu je našim zmagonosnim armadam odprta; Turčija, odkritosrečno ali ne odkritosrečno, uničena prosi mirú ter odpravlja prve ministre v naš glavni stan podpisat pogoje, kakoršne jej diktuje zmagovalec. Kakoršne pogoje? To vprašanje vznemirja, volnuje celi teden naš narod. V pondeljek nam je telegraf prinesel